

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ሥላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፊሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ መድን ድርጅት - ነ/ፊ.ጅ ማህሌት ዓለሙ ቀረቡ

| | | |
|------------------------|---|-----|
| ተጠሪ፡- 1.አቶ ክፍለዩሐንስ ተሰማ | } | ቀረቡ |
| 2.አቶ ታምራት ተሰማ | | |

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ በሞት ምክንያት የሥራ ውል ሲቋረጥ የሰራተኛው ጉዳት ካሳ በመድን ፖሊሲ ተሸፍኖ ሲገኝ ካሳውን ሊጠይቁ የሚችሉትን ወገኖችን ማንነት አተረጓጎም የሚመለከት ነው። የተጠሪዎች ወንድም አቶ ተገኔ ተሰማ በወንጂ ስኳር ፋብሪካ ተቀጥረው በስራ ላይ እያሉ ሕይወታቸው በማለፉ አሰሪው የሆነው የወንጂ ስኳር ፋብሪካ ብር 20,286.60 (ሃያ ሺህ ሁለት መቶ ሰማንያ ስድስት ብር ከስልሳ ሳንቲም)፣ የአሁኑ አመልካች ደግሞ በስራ ላይ ለሚደረስ የሰራተኛ ጉዳት ካሳ በመድን ፖሊሲው በገባው ግዴታ መሰረት ብር 150,000.00 (አንድ መቶ ሃምሳ ሺህ) ለመክፈል የመድን ፖሊሲ ሽፋን መስጠቱን ገልጸው ይኸው ገንዘብ እንዲከፍል ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። በአሰሪነቱ የተከሰሰው የወንጂ ስኳር ፋብሪካም ለክሱ በሰጠው መልስ ተጠሪዎች በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 107 መሰረት ካሳውን ለማግኘት የማይችሉ መሆኑን ጠቅሶ ክሱ ውድቅ እንዲሆንለት የጠየቀ ሲሆን በአማራጭም የአሁኑ አመልካች ለሰራተኛዎች የጉዳት ካሳ የመድን ፖሊሲ ሽፋን የሰጠ መሆኑን ገልጾ ወደ ክርክሩ እንዲገባለት ጠይቋል። በዚህም መሰረት የአሁኑ አመልካች ወደ ክርክር እንዲገባ ጥሪ ተደርጎለት ቀርቦ በሰጠው መልስ ወደክርክሩ ሊገባ የሚችልበት አግባብ የሌለ መሆኑንና ተጠሪዎች ካሳውን ለመጠየቅ የሚችሉበት ሕጋዊ ምክንያት የሌለ መሆኑን ገልጾ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የአዳማ ወረዳ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ የአሁኑን አመልካችና የስር ተከሳሽ የሆነውን የወንጂ ስኳር ፋብሪካን ለክሱ ሃላፊ አድርጎ አመልካች ብር 150,000.00 (አንድ መቶ ሃምሳ ሺህ)፣ አሰሪ የሆነው ፋብሪካው ደግሞ ብር 20,286.60 (ሃያ ሺህ ሁለት መቶ ሰማንያ ስድስት ብር ከስልሳ ሳንቲም) እንዲከፍሉ ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካችና የወንጂ ስኳር ፋብሪካው ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በሁዋላ ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን መርምሮ የስኳር ፋብሪካውን ካሳውን ከመክፈል ነፃ

ሲያደርገው የአሁኑን አመልካች ግን ብር 150,000.00 (አንድ መቶ ሃምሳ ሺህ ብር) ለተጠሪዎች ሊከፍል ይገባል ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት የሰበር አቤቱታውን ለአሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም አመልካች ወደ ክርክሩ እንዲገባ የተደረገበት አግባብ ስነ ስርዓቱን የተከተለ ያለመሆኑንና ተጠሪዎች የጉዳት ካሳውን ሊከፈላቸው ይገባል ተብሎ የተሰጠው ውሳኔም በአመልካችና በወንጂ ስኳር ፋብሪካ መካከል የተደረገውን የሰራተኞች የጉዳት ካሳ የመድን ፖሊሲውን ይዘትና መንፈስ ከአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀፅ 107፣ 110 እና 134(2) ድንጋጌዎች ጋር ያላገናዘበ መሆኑን የሚገልፅ ሁኖ አመልካች ለተጠሪዎች የጉዳት ካሳውን ሊከፍል አይገባም ተብሎ እንዲወሰን ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው ቀርበው በሰጡት መልስ ካሳው ለሚች ሕጋዊ ወራሾች እንደሚከፈል የሕብረት ስምምነቱም በግልፅ የሚሳይ መሆኑን ጠቅሰው በመድን ፖሊሲው ብር 150,000.00 ለሰራተኛ መሞት እንደሚከፈል በተገለጸው መሰረት ተጠሪዎች የሚች ህጋዊ ወራሾች መሆናቸው ስለተረጋገጠ የማይከፈልበት ሕጋዊ ምክንያት የለም በማለት የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሊጸና ይገባል ሲሉ ተከራክረዋል። አመልካች የሀብር አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልሱን ሰጥቷል።

የክርክሩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም ጉዳዩ ለዚህ ችሎት እንዲቀርብ የተደረገው አመልካች ለወንጂ ስኳር ፋብሪካ ሰራተኞች በኢትዮጵያ ሕግ መሰረት የጉዳት ካሳ ለመክፈል በመድን ፖሊሲው መሰረት ግዴታ መግባቱ በድርጅቱ ወንጂ ስኳር ፋብሪካና ሰራተኞች መካከል የተደረገውን የህብረት ስምምነት መሰረት በማድረግ የሚመጣውን የሰራተኞች የጉዳት ካሳ ኃላፊነት ጭምር ያጠቃልላል? ወይስ አያጠቃልልም? የሚለውን ጭብጥ ለመፍታት ተብሎ ነው። በዚህም መሰረት ጉዳዩን እንደሚከተለው ተመልክተናል።

በክርክሩ ሂደት የተጠሪዎች ወንድም የሆኑት አቶ ተገኔ ተሰማ በስራ ላይ እንዳሉ ሕይወታቸው ማለፉም ሆነ የአሁኑ አመልካች በስራ ላይ ለሚደርስ የሞት ጉዳት እስከ ብር 150,000.00 (አንድ መቶ ሃምሳ ሺህ ብር) ድረስ የመድን ሽፋን መስጠቱ ያላከራከሩ ነጥቦች መሆናቸውን ተገንዝበናል።

በመሰረቱ አንድ ሰራተኛ በሥራ ላይ በሞት የተለዩ ስለመሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ የሞት ጉዳት ካህ ለጥገኞች ስለሚከፍልበት ሁኔታ በአዋጅ ቁ. 377/96 አንቀጽ 110 ስር በዝርዝር የተመለከተ ጉዳይ ነው። በተጠቀሰው አዋጅ አንቀጽ 110/1/ የተመለከተው ሊከፈል የሚገባው የክፍያ ዓይነት ሲሆን ከዚህ ውስጥ አንዱ ለጥገኞች የሚከፈል ካህ ነው። ለጥገኞች የሚከፈል ካህ መጠን እና ጥገኞች የሚባሉት እነማን እንደሆኑ ድንጋጌው በቀጣይ ንኡስ አንቀጾች በዝርዝር አስፍሯል። የሚች ጥገኞች ብሎ ሕጉ የዘረዘራቸው የሚች ልጆች ሆነው 18 ዓመት በታች የሆኑ፣ የሚች ሕጋዊ ባል ወይም ሚስት እና በሚች ሰራተኛ ድጋፍ ይረዱ የነበሩ የሚች ወላጆች መሆናቸውን አንቀጽ 110/2/ በመዘርዘር ከዚህ ውጪ ያሉት ወገኖች የሚች ጥገኞች ያለመሆናቸውን በሚያስገነዝብ መልኩ ሕጉ መቀረፁን የድንጋጌው ይዘትና መንፈስ ያሳያል። በአዋጅ ቁጥር 377/1996 መሰረት ለሚቀርበው የሞት ጉዳት ካሳ ጥያቄ ሊያቀርቡ የሚችሉ ወገኖችን ማንነት ሕጉ ከላይ በተጠቀሰው አኳኋን በዝርዝር ያስቀመጠ ሲሆን አሁን ለክርክሩ መሰረት የሆነው የሞት ጉዳት ካሳ ጥያቄ መሰረት አድርጎል በማለት ተጠሪዎች የሚከራከሩትም ይኸው ድንጋጌ በዚህ

መልክ የተቀረፀ መሆኑን መከራከሪያ ሳያቀርቡ ለጥያቄው ሕጋዊ መሰረት ነው በማለት የሚጠቅሱት የአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 134(2) ድንጋጌን ነው። ይኸውም የሕብረት ስምምነቱ ከአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/1996 የተሻለ መብት የሚሰጥ ከሆነ በዚህ መሰረት የሰራተኛው መብት ሊጠበቅለት ይገባል። ማንኛውም ተቀጥረው ይሰሩበት የነበረው ድርጅት ህብረት ስምምነት ሰራተኛው በስራ ላይ እያለ ከሞተ የጉዳት ካሳው ለሕጋዊ ወራሾች ይተላለፋል በማለት አስቀምጧል የሚሉትን ምክንያቶችን በማንሳት ነው።

በእርግጥ የህብረት ስምምነት ከአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ ሕግ የተሻለ ጥቅም የሚያስገኝ ከሆነ ይኸው ስምምነት ተፈጻሚነት ያለው ስለመሆኑ የአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 134(2) ድንጋጌ በግልጽ ያሳያል። የህብረት ስምምነት ማናቸውም የሰራ ግንኙነቶችና የሰራ ሁኔታዎችን የሚመለከቱ ጉዳዮች እንዲሁም አሰሪዎችና ማህበሮቻቸው ከሰራተኞች ማህበራት ጋር የሚኖራቸውን ግንኙነት ሊሸፈን እንደሚችል በአዋጁ አንቀጽ 128 ስር በግልፅ የሰፈረ ሲሆን ይህ ባአጠቃላይ እንደተጠበቀ ሁኖ የህብረት ስምምነት ይዘት በዚህ አዋጅ ወይም በሌሎች ሕጎች ለሕብረት ስምምነት የተተዉ ጉዳዮች ስለሚወሰኑበት፣ የሰራተኛ የሙያ ድህንነትና ጤንነት ስለሚጠበቅበት ሁኔታዎች፣ እንዲሁም የማህበራዊ አገልግሎቶች ስለሚስፋፋበት፣ ስለሰራተኞች ተሳትፎ፣ በተለይም በእድገት፣ በደመወዝ፣ በዝውውር፣ በቅነሳ እና በዲ.ቲ.ቲ.ን አፈጻጸም ስለሚኖራቸው ተሳትፎ፣ ስለ ስራ ሁኔታ፣ ስለስራ ደንብና ስለቅሬታ አቀራረብ ስነ ሥርዓት፣ ስለስራ ሰዓት ድልደላና በስራ መካከል ስለሚሰጥ እረፍት እና የሕብረት ስምምነት ስለሚሸፍናቸው ወገኖች ጸንቶ ስለሚቆይበት ጊዜ መያዝ እንደሚችል በአንቀፅ 129 ተዘርዝሯል። ከዚህም በተጨማሪ የህብረት ስምምነት ልዩ ሁኔታዎች ሊባሉ በሚችሉትና በአዋጁ አንቀጽ 133 ስር በተዘረዘሩት ምክንያቶች እንዴት መፈፀም እንደሌለበት ተጠቃሹ ሕግ ያሳያል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ ለጉዳዩ አግባብነት አለው የተባለው የህብረት ስምምነት ስለተፈጻሚነት ወሰኑ በአንቀፅ 2 ስር የደነገገ ሲሆን ህብረት ስምምነቱ በድርጅቱ የሰራ መሪዎች መተዳደሪያ ደንብ ከታቀፉት የሰራ መሪዎች በስተቀር በቋሚ፣ ቁርጥና በወርገዊ/ሊዝናል ሰራተኞች ላይ ተፈጻሚነት እንደሚሆን በተጠቃሹ ድንጋጌ ቁጥር አንድ ስር የተቀመጠ ሲሆን የህብረት ስምምነቱ ስለህብረት ስምምነቱ አተረጎጥምና ያልተጠቀሱ ጉዳዮችን በተመለከተ የሚገዛ ድንጋጌም በአንቀፅ 4 ስር በግልጽ አስፍሯል። በዚህም መሰረት የሕብረት ስምምነቱ አንቀጽ 4(1) ድንጋጌ በህብረት ስምምነቱ ውስጥ ባሉት ድንጋጌዎች የአተረጎጥም ወይም ግልጽ ያልሆኑ/ያልተጠበቁ ጉዳዮች ላይ ድርጅቱና የሰራተኛው ማህበር በውይይት መፍትሔ እንደሚፈልጉ፣ ጉዳዩ በውይይት የማይፈታ ከሆነ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 እና ቀደም ሲል በተሻሻሉትና ወደፊትም በሚወጡት ማሻሻያ አዋጆች መሰረት እንደሚፈፀም ያስቀምጣል። እንግዲህ በተያዘው ጉዳይ አከራካሪ የሆነው እና ትርጉም የሚያስፈልገው ሁኖ የተገኘው ነጥብ በህብረት ስምምነቱ በአንቀጽ 40(1) ስር ስለጉዳት ካሳ ተጠቃሚዎች በሚመለከት የተቀመጠው ድንጋጌ በስራ አደጋ ለሚመጣ ኢንሹራንስ/የመድን ዋስትና የአካል ጉድለትና ጉዳት ካሳ ተጠቃሚ የሚሆኑት የሰራተኛው ሕጋዊ ወራሾች ስለመሆናቸው ተገልጾ ከተቀመጠው ድንጋጌ ውስጥ ሕጋዊ ወራሾች የሚለው ሐረግ የትርጉም አድማሱ በውርስ ሕግ የሚታወቁትን በሕጋዊ ወራሽነት የሚታወቁትን ነው ወይስ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 110 ስር የተዘረዘሩትን ብቻ ነው የሚመለከተው ለሚለው ጥያቄ የሕብረት ስምምነቱ ግልጽ የሆነ ምላሽ አይሰጥም። ይሁን እንጂ በህብረት ስምምነቱ ትርጉም ሲያስፈልግ በምን አግባብ ሊተረጎም እንደሚችል በአንቀፅ 4(1) የተመለከተ ሲሆን ትርጉሙ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 እና ቀደም ሲል በተሻሻሉትና ወደፊትም በሚወጡት ማሻሻያ አዋጆች መሰረት እንደሚፈፀም የተመለከተ

በመሆኑ በህብረት ስምምነቱ ሕጋዊ ወራሾች የሚለው ሐረግ የሚያመለክተው በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 110 ስር የተመለከቱትን የተጎጂ ሰራተኛ ጥገኞችን ነው። እነዚህ ሰዎች እነማን እንደሆኑ ሕጉ መዘርዘሩን ከላይ ተመልክተናል። እንዲህ ከሆነ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 110 ስር ከተዘረዘሩት ውጪ ያሉትና በውርስ ሕጉ በፍ/ሰ/ሕ/ቁጥር 842 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ስር የተመለከቱት ሕጋዊ ወራሾች በአዋጅ ቁጥር 377/1996 መሰረት በስራ አደጋ ለሚመጣ ኢንሹራንስ/የመድን ዋስትና የአካል ጉድለትና ጉዳት ካሳ ተጠቃሚ ሊሆኑ የሚችሉበት ሕጋዊ አግባብ አይኖርም።

አመልካችና ተጠሪ በአደረጉት የመድን ዋስትና ፖሊሲ ስር በስራ ላይ ለሚደርሱ የሞት፣ ለአካል ጉዳት፣ በስራ ላይ ለሚከሰት በሽታ ጉዳቶች በኢትዮጵያ ሕግ መሰረት የጉዳት ካሳ መክፈል ያለበት ስለመሆኑ የተመለከተ ሲሆን በፖሊሲው".....if at any time the period of insurance any worker in the insured's immediate service engaged in a category of work described in the Schedule shall sustain death or bodily injury by accident or occupational disease occurring at the place assigned to him for work or arising from his work and during the time of his work by the insured in the Business and if the insured shall be liable to pay compensation for such death, bodily injury, or occupational disease under Ethiopian law,....." በሚል ከተቀመጠው አረፍተ ነገርም መገንዘብ የሚቻለው መድን ሽፋኑ በስራ ላይ ለሚደርሱ የሞት፣ ለአካል ጉዳት፣ በስራ ላይ ለሚከሰት በሽታ ጉዳቶች በሚገዛው የኢትዮጵያ አሰሪና ሰራተኛ ሕግ መሰረት የሚታይ መሆኑን ግራ ቀኙ ስምምነት የደረሱ መሆኑን ነው። ይህ አተረጓጎም ተዋዋይ ወገኖች በኢትዮጵያ ሕግ መሰረት ጉዳዩ ይታያል ብለው ሲስማሙ ሐሳባቸው ምን ነበር? የሚለውን የውል አተረጓጎም ደንብን በመከተልም የምንገነዘበው ጉዳይ ነው።

በመሰረቱ በውል ውስጥ የተጠቀሱት ቃላትና ድንጋጌዎች ግልጽ ባልሆኑ ጊዜ ከፍ/ሰ/ሕ/ቁጥር 1732፣1735-1738 ድረስ ባሉት ድንጋጌዎች ስር በሰፈሩት ደንቦች መሰረት መተርጎም የተፈቀደ ነው። በዚህም መሰረት ለተያዘው ጉዳይ አግባብነት ያላቸው ደንቦች በፍ/ሰ/ሕ/ቁጥር 1734፣1735 እና 1736 ሲሆኑ የተዋዋሉት፡ ሐሳብ፣ በውሉ ላይ የኢትዮጵያ ሕግ በሚለው የተቀመጠው ጠቅላላ አነጋገር በመድን ፖሊሲው ስር የተዘረዘሩት የጉዳት አይነቶችን እርስ በርሳቸው በማስተሳሰር በመድን ፖሊሲው የኢትዮጵያ ሕግ የሚለውን ሐረግ ለማስቀመጥ የፈለጉትበት ሁኔታ ሐሳባቸውን ምን እንደነበር ለማወቅ መሞከር እና የውሎችን ቃሎች አንዱን ከአንዱ ጋር እያዛመዱ በመመልከት ለውሉ ጉዳይ አግባብነት ያለውን ትርጉም በመስጠት አዎንታዊ ውጤት እንዲኖረው ማድረግ ተገቢ ስለመሆኑ ተጠቃሽ ድንጋጌዎች ያስገነዝባሉ። ከዚህም አንጻር የተያዘው ጉዳይ ሲታይ በመድን ፖሊሲው ስር የጉዳቶቹ አይነቶች መዘርዘራቸውና በኢትዮጵያ ሕግ አግባብ ተብሎ መቀመጡ ጉዳዩ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 መሰረት የሚገዛ መሆኑን በመፈለግ ውሉን ያደረጉ መሆኑን የሚያስገነዝብን ሁኖ አግኝተናል። በመሆኑም ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ያለው አዋጅ ቁጥር 377/1996 ስለመሆኑ የግራ ቀኙ ፍላጎት ነበር ከተባለ ደግሞ ተጠሪዎች በአዋጁ አንቀጽ 110(2) ድንጋጌ አገላለፅ መሰረት የወንድማቸው የሞት ጉዳት ካሳ በውርስ ህጉ ሕጋዊ ወራሽ ነን፣ የሕብረት ስምምነቱም የተሻለ ተጠቃሚነትን የሚሰጥ ነው በሚል የሞት ጉዳት ካሳውን የሚጠይቁበትና የሚያገኙበት ሕጋዊ መሰረት የለም። ለአንድ ሰው የመብት ጥያቄ መሰረቱ ውል ወይም ሕግ ሲሆን ተጠሪዎች የሞት ጉዳት ካሳውን ለመጠየቅ ከሕጉም ሆነ ከውል የመነጨ መብት ወይም ጥቅም የላቸውም። እንዲህ ከሆነ ተጠሪዎች ክስ መመስረታቸውም ሆነ የስር ፍርድ ቤቶች የሞት ጉዳት ካሳ ለተጠሪዎች ይገባል በማለት

መወሰናቸው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 33(2) ስር የተመለከተውን መመዘኛ እና በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 110፣128፣129፣134 እና በሕብረት ስምምነቱ አንቀጽ 2 እና 4 እንዲሁም 40(1) ስር ያሉን ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ከውል ሕግ አተረጓጎም ደንቦችና ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1731 ድንጋጌ አንፃር ያላገናዘቡ በመሆኑ በዚህ ረገድ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተናል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሳ ኔ

1. በአዳማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 49598 ግንቦት 30 ቀን 2003 ዓ.ም ለተጠሪዎች የሞት ጉዳት ካሳ ሊከፈል ይገባል ተብሎ የተሰጠው የውሳኔ ክፍል፣ይህንኑ ውሳኔ ክፍል በማፅናት በአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 11906 ነሐሴ 13 ቀን 2003 ዓ.ም፣በአሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 132326 በ30/12/2003 ዓ.ም የተሰጠው ትእዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት በድምፅ ብልጫ ተሸሯል።
2. ተጠሪዎች ሚች ወንድማቸው አቶ ተገኔ ተሰማ በስራ ላይ ለደረሰባቸው የሞት አደጋ የሚቸኩ አሰሪ በገባው መድን ውል መሰረት የጉዳት ካሳ የሚገባቸው ሰዎች አይደሉም ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፣ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት

የሃሳብ ልዩነት

እኔ ስሜ በሶስተኛው ተራ ቁጥር የተጠቀሰው ዳኛ አብላጫው ድምፅ በሰጠው ትርጉምና ውሳኔ ያልተስማማሁ በመሆኔ በሀሳብ ተለይቻለሁ።

1. የመጀመሪያው የልዩነቱ ምክንያት አብላጫው ድምፅ በንግድ ህጉ ስለ ኢንሹራንስ በተደነገገው ክፍል ግልፅ የሆነ መልስ የተሰጣቸውን ነጥቦች የንግድ ህጉን ድንጋጌዎች ሳይገናዝቡ፣ የሀብረት ስምምነቱን፣ አመልካች የሰጠውን የኢንሹራንስ ፖሊሲና አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 101 ድንጋጌዎች ብቻ በመመርመር ትርጉም መስጠቱና መወሰኑ ተገቢነት የለውም የሚል ሀሳብ ስላለኝ ነው።

አመልካችና ተጠሪዎች በዚህ መዝገብ የሚከራከሩበትን ጉዳይ ለመወሰን ከላይ የተጠቀሱትን ሰነዶችና አዋጅ ቁጥር 377/96 መመርመር ብቻ በቂ አይደለም። አከራካሪውን ጭብጥ ለመወሰን በአገራችን የኢንሹራንስ ኩባንያዎች እንዲቋቋሙ በህግ የተፈቀደበትን መሰረታዊ ዓላማ፣ አመልካች እንዲሰጥ ስለተፈቀደለት የኢንሹራንስ ሽፋን አይነትና ባህሪ እንደዚሁም አመልካች በሰጠው የኢንሹራንስ ሽፋን በህግ ተጠቃሚ የመሆን መብት ስላላቸው ሰዎች የሚደነገጉ የህግ ማዕቀፎችን መመርመር ያስፈልጋል የሚል ሀሳብ አለኝ። አመልካች በአዋጅ ቁጥር 86/86 አንቀጽ 2 ንዑስ አንቀጽ 3 የተዘረዘረውን መስፈርት በማሟላት የተቋቋመ የኢንሹራንስ ኩባንያ ነው። አመልካች የሚሰጣቸው የኢንሹራንስ ሽፋኖች አንደኛው የረዥም ጊዜ የመድን ሥራ ነው። የረዥም ጊዜ የመድን ሥራ የሚባሉት፣ የሕይወት መድን ሥራ፣ በየጊዜው ገንዘብ የመክፈል ግዴታ፣ የጡረታ መድን፣ ቋሚ የጤና መድን ሥራ፣ እንዲሁም ከመድን ሰጭው በተዛመደ ሁኔታ በሰው አካል ላይ የሚደርስ አደጋ መድንና የህመም መድን የሚያካትት ስለመሆኑ በአዋጅ

ቁጥር 86/1986 አንቀጽ 2 ንዑስ አንቀጽ 16 የተደነገገ ሲሆን የሕይወት መድን በንግድ ህጉ አንቀጽ 691 የተሰጠው ትርጉም የሚኖረው መሆኑን በአንቀጽ 2 ንዑስ አንቀጽ 15 ይደነግጋል።

አመልካች ለተጠሪዎች ወንድም አቶ ተገኔ ተሰማ የሰጠው የኢንሹራንስ ሽፋን በሥራ ላይ ለሚደርስ ህመም፣ ዘላቂ የአካል ጉዳትና ለህይወት ኢንሹራንስ መሆኑን ከኢንሹራንስ ፖሊሲው ለመገንዘብ ይቻላል። ይህም አመልካች የሰጠው የኢንሹራንስ ሽፋን በንግድ ህጉ አንቀጽ 654 ንዑስ አንቀጽ 3 የተደነገገው የኢንሹራንስ አይነትና የራሱ የሆነ ልዩ ባህሪ ያለው መሆኑን የሚያመለክት ነው። የተጠሪዎች ወንድም አሰሪ የሆነው ወንጂ ስኳር ፋብሪካ የተጠሪዎች ወንድም አቶ ተገኔ ተሰማ በስራ ላይ በሚደርስበት ጉዳት ህመም ካጋጠመው ወይም ቋሚ የአካል ጉዳት ከደረሰበት፣ የወንጂ ስኳር ሰራተኛ የሆነው የተጠሪዎች ወንድም እንዲጠቀምበት፣ ሰራተኛው በሥራ ላይ በሚደርስበት ጉዳት ከዚህ ዓለም በሞት ቢለይ በኢትዮጵያ ህግ መሰረት የኢንሹራንስ ፖሊሲው ተጠቃሚ ለሚሆኑ ሰዎች የህይወት ኢንሹራንስ ገንዘብ እንደሚከፈል ታሳቢ በማድረግ ከአመልካች ጋር የተዋዋለ መሆኑን የኢንሹራንስ ፖሊሲውና የሀብረት ስምምነቱ ድንጋጌዎች ያሳያሉ። ከዚህ አንጻር ስንመለከተው ወንጂ ስኳር ፋብሪካ በሀብረት ስምምነት ከገባው ግዴታ፣ (ከውል የመነጨ) በመነሳት የተጠሪዎች ወንድም አሰሪ፣ የተጠሪዎች ወንድም በስራ ላይ ለሚደርስበት ህመምና የአካል ጉዳት ወይም በስራ ላይ ለሚያጋጥመው የሞት አደጋ አመልካች ለተጠቃሚው ወይም ለተጠቃሚዎቹ የኢንሹራንስ ገንዘብ እንደሚከፍል በማሰብ በንግድ ህግ ቁጥር 661 በገባው ውል መሰረት ለአመልካች ፕሪሚየም ሲከፍልና የበኩሉን ግዴታ ሲወጣ ቆይቷል።

የወንጂ ስኳር ፋብሪካ ከአመልካች ጋር ያደረገው የህይወት ኢንሹራንስ ውል ተጠቃሚዎች የሠራተኛው ወራሾች እንደሆኑ በሀብረት ስምምነቱ አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 1 የተደነገገ ሲሆን የወንጂ ስኳር ፋብሪካ ከአመልካች ጋር የኢንሹራንስ ውል የተዋዋለው ይህንን በሀብረት ስምምነቱ የገባውን የውል ግዴታ ለመወጣት መሆኑ አያክራክርም። ይህ ከሆነ የተጠሪዎች ወንድም በሥራ ላይ በደረሰበት ጉዳት ሲሞት አመልካች የህይወት ኢንሹራንስ ገንዘብን ለማን መክፈል ይገባዋል የሚለውን ጥያቄ ለመወሰን፣ አግባብነት ያላቸውን የህግ ድንጋጌዎች መመልከት የሚጠይቅ ነው። በወንጂ ስኳር ፋብሪካ እና በአመልካች መካከል የተደረገው የህይወት ኢንሹራንስ ውል ተጠቃሚዎች እነማን ሊሆኑ እንደሚችሉ በንግድ ህጉ አንቀጽ 702 እና በንግድ ህጉ አንቀጽ 705 የተደነገገ ሲሆን በተለይ የኢንሹራንስ ፖሊሲው በንግድ ህግ ቁጥር 695 የተደነገጉትን ዝርዝር ጉዳዮች ባልያዘ ጊዜና ክርክር የሚያነሱ የሚችሉ ባል ወይም ሚስት ወይም ልጆች የሌሉት በሆነ ጊዜ፣ የኢንሹራንስ ውል ተጠቃሚ የሚሆኑት የሚችሉ ወራሾች መሆናቸው የንግድ ህግ ቁጥር 705 "ተጠቃሚው ተለይቶ ያልታወቀ እንደሆነ፣ ወይም ተሽሮ እንደሆነ ወይም በህይወት የሌለ በመሆኑ ውድቅ የሆነ እንደሆነ ስለሞት የተደረገው ኢንሹራንስ ዋናው ገንዘብ የሚከፈለው ኢንሹራንሱን ለተዋዋለው ሰው ውርስ ነው " በማለት በግልጽ ይደነግጋል። በያዘው ጉዳይ ወንጂ ስኳር ፋብሪካ የተጠሪዎች ወንድም በሥራ ላይ በሞት ሲለይ የኢንሹራንሱ ተጠቃሚዎች የሚችሉ ወራሾች እንደሚሆኑ የተገለፀው ሀሳብ በንግድ ህጉ አንቀጽ 701 ንዑስ አንቀጽ 2(ሀ) የሚችሉ ባል ወይም ሚስት፣ በፍ/ብ/ሀ/ቁጥር 827 ንዑስ አንቀጽ 1 እና በንግድ ህግ ቁጥር 705 መሰረት የሚችሉ ልጆች ወይም ሌሎች ወራሾች ተጠቃሚ እንደሆኑ የሚያደርግና በአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ አዋጅ 377/96 አንቀጽ 110 አደጋው በደረሰ ጊዜ በህይወት ኢንሹራንስ ተጠቃሚ የሚሆኑትን ሰዎች በሚችሉ ጥገኞች ላይ የተወሰነ እንዳይሆን የሚያደርግ ነው።

የኢንፎርሜሽን ሽፋን የሰጠው የመድን ድርጅት በአገሪቱ ህግ የህይወት ኢንሹራንስ ውል ተጠቃሚ መሆናቸው የተረጋገጠላቸውን የሚች ወራሾች (ወንድሞች) ወንጂ ስኳር ፋብሪካ ለሰራተኛው በገባው የኢንፎርሜሽን ውል ተጠቃሚ እንዳይሆኑ የሚያቀርቡት ክርክር የኢንፎርሜሽን ስራ የንግድ ሥራ ብቻ ሳይሆን በአንድ አደጋ የሚደርስ ጉዳትን የመጋራትና ማህበራዊ ግልጋሎት የመስጠት ሥራ መሆኑን ያላገናዘበ ክርክር ነው። አመልካች ከወንጂ ስኳር ፋብሪካ ጋር የመድን ውል ሲዋዋል፣ ውሉ ስለ ህይወት በሚደረግ የኢንፎርሜሽን ውል በኢትዮጵያ የንግድ ህግ ድንጋጌዎች የሚያመጣበትን ኃላፊነት እያወቀ ነው። አመልካች በአገሪቱ ውስጥ የመድን ንግድ ስራ የሚሰራበት ልዩ ፈቃድ የተሰጠውም አሰሪው የመድን ውል የገባበት የሞት አደጋ የሚያደርስ ጉዳት በሰራተኛው ላይ በደረሰ ጊዜ፣ በአዋጅ ቁጥር 86/86 አንቀጽ 2 ንዑስ አንቀጽ 15 እና በንግድ ህጉ ድንጋጌዎች ለህይወት ኢንሹራንስ የሚከፈለውን ክፍያ ለኢንፎርሜሽን ውሉ ተጠቃሚዎች በመክፈል ግዴታውንና ኃላፊነቱን በአግባቡ ይወጣል በሚል ፅምነት ነው። አመልካች በህግ የተጣለበትን ኃላፊነት ለማስቀረት ወይም በቻለው አጋጣሚ ሁሉ ኃላፊነቱ እንዲጠብቅለት የሚያቀርበው ክርክርም አመልካች ከወንጂ ስኳር ፋብሪካ ጋር ለተጠሪዎች ወንድም ጥቅም ከገባው የረዥም ጊዜ የመድን ሽፋን ውል ልዩ ባህሪና ውጤት ጋር የማይሄድና አስገዳጅ የሆኑትን የንግድ ህግ አንቀጽ 701 ንዑስ አንቀጽ 2(ሀ) እና አንቀጽ 705 ድንጋጌዎች ውጤት አልባ የሚያደርግ ነው። ስለሆነም አብላጫው ድምጽ ከላይ የተጠቀሰኝቸውን አስገዳጅ የህግ ድንጋጌዎች ሳያገናዝብ የመድን ፖሊሲውንና የህብረት ስምምነቱን አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 1 ከአዋጅ ቁጥር 377/96 ድንጋጌዎች ጋር ብቻ በማጣመር በሰጠው ትርጉምና ውሳኔ የማልስማማ በመሆኔ በሀሳብ ተለይቻለሁ።

2. ሁለተኛው የልዩነቱ ምክንያት አብላጫው ድምጽ በመድን ፖሊሲውና የህብረት ስምምነቱ አንቀጽ 40 ንዑስ አንቀጽ 1 የሚች ወራሾች (legal heirs) የሚለውን ሀሳብ የሚች ጥገኞች (Dependent) ማለት ነው በማለት የሰጠው ትርጉም የህግ አተረጓጎም መርሆዎችን የተከተለ አይደለም የሚል ነው። የሚች ወራሾች (legal heirs) "የሚለው" መሰረተ ሀሳብ በፍ/ብ/ህጉ የውርስ ህግ ድንጋጌዎችና ስለ ህይወት ኢንሹራንስ በሚደነገገው የንግድ ህጉ ድንጋጌዎች ወጥ የሆነ ሀሳብ እንዲያራምዱ ተደርጎ በህግ አውጭው ተገልፀዋል። አመልካች የመንገድ ንግድ ሥራ የሚሰራ የኢንፎርሜሽን ኩባንያ በመሆኑ የኢንፎርሜሽን ውል (ፖሊሲ) አዘጋጅቶ ከወንጂ ስኳር ፋብሪካ ጋር የመድን ውል ከመዋዋሉ በፊት የወንጂ ስኳር ፋብሪካ የህብረት ስምምነት ውስጥ የተገለጹትን ሀሳቦች ሥራ ላይ ባሉት የኢትዮጵያ የህግ ማዕቀፎች የተሰጣቸውን ትርጉም መሰረት በማድረግ የኢንፎርሜሽን ፖሊሲውን ያዘጋጃል ተብሎ ይጠበቃል። የመድን ፖሊሲው (ውሉ) በአመልካች በኩል ተዘጋጅቶ የሚቀርብ (Adhesive contract) በመሆኑ በፖሊሲው በተገለፀው ሃሳብ ላይ አከራካሪ ነገር ቢነሳ ውሉን ያዘጋጀው አመልካችን በሚጠቅም መንገድ ሳይሆን ለውል ተቀባዩ በሚጠቅም መንገድ መሆን እንዳለበት በፍ/ብ/ህግ ቁጥር 1738 ንዑስ አንቀጽ 2 በግልጽ ተደንግጎ እያለ የአመልካች ወራሾች (legal heirs) ብሎ ያዘጋጀው የመድን ፖሊሲ በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 110 የተገለፀው ጥገኞች (Dependent) ተብሎ ውሉን ላዘጋጀው ለአመልካች በሚጠቅም መንገድ መተርጎሙ ይህንን የውል አተረጓጎም መርህ የሚጥስ ነው የሚል እምነት አለኝ።

ከዚህ በተጨማሪ ህጋዊ ወራሽ (legal heir) የሚለው ፅንሰ ሀሳብና ጥገኞች (Dependent) የሚለው ፅንሰ ሀሳብ የተለያዩ ትርጓሜ ያላቸው መሆናቸው ግልፅ ነው። ከሚች ወራሾች መካከል የሚች ጥገኛ ተብለው ካሳ የሚያገኙት የሚች ልጆች ሆነው 18 ዓመት በታች የሆኑ፣ የሚች

ህጋዊ ባል ወይም ሚስትና በሚች ሰራተኛ ድጋፍ ይረዱ የነበሩ ወላጆችን ብቻ እንደሆኑ በአንቀጽ 110 ንዑስ አንቀጽ 2 ተዘርዝሯል። ስለሆነም እጅግ ሰፊ የሆነ የህግ ትርጉምና ዕውቅና የተሰጠውን የሚች ወራሾች (legal heirs) የሚለውን ቃል ከመጠን በላይ በማጥበብ Dependent ጥገኞች የሚለውን ቃል ያሳያል ተብሎ መተርጎሙ የውሉን ዕንሰ ሀሳብ ሙሉ በሙሉ የመለወጥና የመተካት ሥራ እንጅ የህግ ትርጉም ስራ ነው ብዬ የማላምን በመሆኑ በሀሳብ ተለይቻለሁ። ከዚህ ጋር ተያይዞ አብላጫው ድምጽ አግባብነት ያላቸው "የኢትዮጵያ ህጎች" የሚለውን ሀረግ ለመተርጎም መሞከሩ ተገቢነት አለው ብዬ አላምንም። አሰሪው ለሰራተኛው የገባው የህይወት ኢንሹራንስ ክፍያ አግባብነት ያለው ህግ አዋጅ ቁጥር 377/96 ብቻ አይደለም። ከላይ በዘርዘር የተገለፁት ስለ ኢንሹራንስ ሥራ ፈቃድ የወጣው አዋጅ ቁጥር 86/1986 ስለህይወት ኢንሹራንስ ውል የሚደነገገው የንግድ ህጉ ድንጋጌዎችና ለህይወት የተደረገ ኢንሹራንስ ውል ተጠቃሚዎች በፍ/ብ/ህግ ቁጥር 827 ንዑስ አንቀጽ 1 የተደነገጉት ድንጋጌዎች አግባብነት ያላቸው የኢትዮጵያ የህግ ማዕቀፎች መሆናቸው ግልፅ ሆኖ እያለ ይህንን አባባል በጠበቀ ሁኔታ በመተርጎም በተሰጠው ውሳኔ አልተስማማሁበትም።

ፊ.ሶስተኛው የልዩነት ምክንያቱ አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 110 ሰራተኛው በስራ ላይ ጉዳት ሲደርስበት ካህ ሊጠይቁ የሚችሉ ሰዎች የሚች ጥገኞች ብቻ እንደሆኑ ህግ አውጭው የኃላፊነት መጠኑን ያጠበበው አንድ ሰራተኛ በሥራ ላይ በሚደርስበት ጉዳት (አደጋ) ህይወት ሲያልፍ ጉዳት የሚደርስባቸው የሚች ጥገኞች ብቻ ናቸው በሚል ሀሳብ አይደለም፤ ነገር ግን ከጥገኞች ባለፈ በአደጋው ምክንያት ሰራተኛው በመሞቱ የተጎዱ ሌሎች የሚች ዘመዶችን ወራሾች ሁሉ አሰሪው ካህ ይክፈል ቢባል በአሰሪው ላይ የሚያስከትለውን ጫና ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ነው።

አሰሪው ሰራተኛው በሥራ ላይ በሚደርስበት አደጋ የሚከፈል የኢንሹራንስ ውል ሲዋዋል፣ የውሉ ተጠቃሚ የሚሆኑት በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 110 የተዘረዘሩት ጥገኞች ብቻ ሳይሆኑ ሚች በመሞቱ የጉዳቱ ሰለባ የሆኑ የሚች ወራሾች ጭምር ናቸው። ስለዚህ አሰሪው የኢንሹራንስ ውል ሲገባ በህብረት ስምምነቱ የተጠቀሱት የሚች ወራሾችን ጭምር የኢንሹራንስ ፖሊሲው ተጠቃሚ ለማድረግ አስቦ የተዋዋሉ በመሆኑ ይህም የኢንሹራንስ ውል አሰሪው (ወንጂ ስኳር ፋብሪካ) የኢንሹራንስ ፖሊሲ ለተጠሪዎች ወንድም ባይገባ ካህ ከሚያገኙት ሰዎች የተሻለ መብት የሚያጎናጽፉ በመሆኑ የበታች ፍ/ቤቶች የአዋጁ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 134(2)ን በመጥቀስ የሰጡት ውሳኔ የህግ ስህተት የለበትም በማለት በሀሳብ ተለይቻለሁ።

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት

ት/ዘ